

BRIAN PATRICK MCGUIRE: *Da Himmelen kom nærmere. Fortællinger om Danmarks kristning 700-1300*. København 2008, Forlaget Alfa. 264 sider. 279 kr.

Historiens fader, Herodot, kaldte sit værk for *Historier*; McGuire kalder sit for *Fortællinger* og renoncerer dermed på at fortælle *Historien* om Danmarks kristning. Det er der noget postmodernistisk over, og bogen er i det hele meget personligt anlagt. Man møder ofte forfatterens Jeg og hans personlige opfattelse, hvor man snarere havde brug for et argument for et synspunkt.

Bogens hovedsynspunkt er, at Danmark først bør regnes for et kristent land fra det tidspunkt, hvor kristendommen var trængt ud til hele befolkningen. Hovedvægten er derfor ikke lagt på det 10. århundrede, men på det 12. og 13. århundrede, hvor en oprindelig aristokratisk kristendom efter forfatterens opfattelse gradvis blev til en pastoral kristendom: en religion for de få blev hvermandseje (9). Harald Blåtand er ikke den centrale person i Danmarks kristning; det er folk som Eskil og Bernhard af Clairvaux, og biskop Gunner af Viborg. Sven Tveskæg og Knud den Store, som dog gjorde en del for at hente bisper fra England til Danmark og derved betegner en interessant fase i importen af kristendom til Danmark, nævnes slet ikke. Til gengæld får vi så det 12. og 13. århundredes danske udbredelse af kristendommen gennem korstog og erobringer i det baltiske område med.

Bogen er som anført meget personligt anlagt, og man kan godt komme i tvivl, om den egentlig har et videnskabeligt, historisk ærinde. Der er meget prædiken over den, fra den indledende lyrik om kirkeklokken i Svallerup til den afsluttende opsang om dansk selvforståelse. McGuire skriver tydeligvis om fortiden for at påvirke sin samtid. Indimellem findes dog diskussion med fagfæller og stillingtagen til deres opfattelser, men bogen er ikke dokumenteret med fodnoter, kun med en kapitelvis organiseret kommenteret oversigt over de kilder og værker, fremstillingen er baseret på. Det er derfor forbeholdt læsere med et virkelig godt kendskab til kilder og litteratur at udnytte dette arbejde i videnskabelig sammenhæng. Det gør måske ikke så meget, for i virkeligheden er det ikke noget historisk arbejde. McGuire meddeler, at »Jeg beundrer vore middelalderkirker og deres rige inventarer, men min analyse vil primært forholde sig til skriftlige vidnesbyrd om troen. Her kan det ofte være problematisk at afgøre, hvorvidt forfatteren taler sandt eller ej, for vi kan jo i sagens natur ikke kontrollere hans oplysninger. Men mit formål er ikke så meget at fastslå, om noget 'virkelig'

skete, som det er at forstå forfatterens udsagn i forhold til hans livssyn og forklaringer« (19-20).

Ligesom han holder sig på afstand af kirkerne og deres inventar, vil han »kun i meget begrænset omfang forsøge at kombinere arkæologi med skriftlige kilder, for sidstnævnte er mit naturlige gebet« (20). Senere håner han nærmest arkæologien, selv om han samtidig indrømmer, at »den har indlysende en hel del at fortælle om kristningen« (233): »frem for forgæves at forsøge at datere ikke længere eksisterende trækirker, er det mere frugtbart at notere kirkens bestræbelser på at nå ud til så mange mennesker som muligt« (233).

Det er jo nærmest henrivende antikveret at begrænse historikerens arbejdsfelt til de skriftlige kilder. Arkæologiske levn er også historiske kilder; arkæologerne er blot historikere, som har specialiseret sig i en bestemt type kildemateriale. Når de arbejder med fundene for at belyse og forstå dem, er de specialister på linje med dem, der dyrker sfragistik, diplomatik, numismatik og andre 'hjelpevidenskaber'. Når de bruger dem som grundlag for at fremsætte påstande om en fortidig virkelighed, er de historikere. Men McGuire opfatter det ikke som væsentligt at fremsætte påstande om en fortidig virkelighed. Han vil blot forstå teksterne. Han er i virkeligheden litterat – eller en historiker, som ikke er nået til den del af forskningsprocessen, som i Erslevs *Historisk Teknik* hedder 'Slutning til Virkeligheden'. Som historiker vil man dog gerne vide, om den smukke, pastorale kristendom, som Gunner af Viborg ifølge biografien af ham stod for, nu også slog igennem i virkeligheden; giver den sig udslag i andre kilder? Og i virkeligheden er McGuire inkonsekvent. Han nøjes ikke med at forstå den anonyme forfatter til Gunnars levned i forhold til hans livssyn og forklaringer, altså med at lægge teksten til grund for en levningsslutning om forfatteren og ophavssituationen, han tror på skildringen af Gunner og laver derfor en beretningsslutning; han hævder, at Gunner var sådan i virkeligheden. Det var han måske, men det søges ikke belyst nærmere. På samme måde drager han slutninger til virkeligheden på grundlag af Øm klostres krønike. Den vidner om, at munkene i Øm anså bisp Tyge af Aarhus for en slet karl. McGuire er opmærksom på tendensproblemet, men ender med, at Tyge VAR en slet karl.

Bogen er teknisk set rigtig nydeligt lavet, med gennemført polychromt tryk, og korrekturlæseren har virkelig gjort et fremragende stykke arbejde. Det er en fornøjelse at læse en tekst, der ikke skæmmes af trykfejl. Af faktuelle fejl kan anføres, at McGuire lader biskop Henrik af Lund afsætte, for at Egino kunne overtage hans kateder. Egino

drog först fra Dalby til Lund, da Henrik døde, ifølge Adam af Bremen af druk (117). Side 126 gøres Knud den Hellige til Erik Emunes fader; måske har Knud fortjent sin helgenglorie endnu mindre end almindelig erkendt, men det var dog Erik Ejegod, som avlede Erik Emune, hverken med dronning Bodil eller dog med en frille, som tilfældet var med Harald Kesje og et antal døtre, men – *turpe* – *adulterio*, som Saxo siger: med en anden mands hustru.

*Niels Lund*

NILS HYBEL & BJØRN POULSEN: *The Danish Resources c. 1000-1550: Growth and Recession*. Leiden 2007, Brill. xxvi + 448 sider. 120 EUR.

Nationalekonomen Eli Heckscher skriver på sista sidan i sitt klassiska verk *Merkantilismen* att alla ekonomiska teorier – utom en – tar sin utgångspunkt i produktion. Undantaget som bekräftar regeln utgörs förstås av den neoklassiska teorin, som i Adam Smiths efterföljd sätter konsumtionen i högsätet. Smith menade att slutmålet för allt mänskligt företagande inte är pengar, utan att på bästa sätt hushålla med begränsade resurser. Medlet att uppnå detta går via att underlätta ett fritt byte av varor och tjänster mot andra varor och tjänster. Modeller som utgår från dylika hypoteser kan vara till nytta i dagens ekonomiska dilemman, men också när vi ska tolka gåtfullt beteende i ett samfund för 1000 år sedan.

Dock, ett alltför ekonomistiskt synsätt begränsar lätt historikerns perspektiv till de ibland rätt små nischer av samhället där fritt byte råder – eller uttryckt i ett ord, *marknader*. Att med ett samlat grepp skriva historien om mänskligt liv i Danmark under det dryga halva millenniet 1000-1550, är en grannliga uppgift, eftersom den oundvikligen måste spänna över en rad akademiska fält, även icke-ekonomiska. Den kräver med andra ord att många forskares rön sätts samman i en jämn kronologisk ström. Det är därför förståeligt att Nils Hybel och Bjørn Poulsen inför sitt stora syntetiska arbete om dansk medeltid, *The Danish Resources c. 1000-1550*, valde ett produktionsperspektiv.

Att som läsare från och med nu ha tillgång till en dynamisk genomgång av Danmarks medeltida resursutnyttjande, utifrån såväl gammal som ny forskning, är verkligen inte det sämsta. Kronologiskt delar författarna in dansk medeltid i tre delar, varav två åsätts traditionella namn: *högmedeltid* samt *senmedeltid*. Den senare epoken omfattar perio-